

HAD WICKENBURG EEN LEENKAMER?

Vele jaren geleden gaf een oude, nu reeds lang overleden vriend mij een oud charter ten geschenke, waarvan hij niet in staat was geweest mij de herkomst kenbaar te maken. Het bestond uit een geheel beschreven stukje perkament, afmetingen 21 bij 22 cm, met onderaan slechts één in het midden uithangende staart, waarvan het zegel helaas volkomen verdwenen was.

Het document had de volgende inhoud:

Ick Dirck van Oostrum knaep doe kondt allen luyden dat voer my ende voer die mannen van leen hier nabescreuen gecomen is Dirck van Euerdingen ende droech op ende gaff ouer in mynen handen als in des leenheeren handen een halve hoeve lants gelegen tot Schoenrewoert op Ouer Heycop daer oestwärts naest gelant leyt Floris Geritssz. Ter seluer tyt soe is noch gecomen voer mij Dirck van Oostrum knaep ende voer die mannen van leen hier nabescreuen Roeloff van Wely Janssz ende droech mij op ende gaff ouer in mynen handen alsoe in des leenheeren handen, alsulcke ouergifte alsoe hy eertyts inden jare zeuen ende veertich den negentienden octobris van dese voorsz halue hoeve lants voer my leenheer voerss ende voer Steven de Wit ende Gerrit Willemsz als leenmannen van Dirck van Euerdingen ontfangen heeft ende daer toe alsulcke verlidinge ende verleninge alsoe ick die voersz Roeloff van Wely inden jaere negen ende veertich des dyndages voer Petri ad vincula vande voerg. halue hoeve lants verlyt ende verleent hebbe, ende zy vertegen daer off tot mynre behoefte ende van alle rechts ende toeseeggens dat zij daer an hadden ende mede van allen brieuen die daer of ruerende zyn, alsoe die mannen van leen wysden dat recht was ende sy mit recht sculdich waren te doen alsoe dat sy daer nyet meer aen en behielden noch verwachtinge en were ende ick mynen vryen wille daer mede doen mochte. Dat gedaen wesende ter seluer tyt soe verlyde ende verleende ick, verlei ende verleene mits desen Joffrau Alydt Geritsdochter van Eck die halue hoeve lants voerg. alsoe die hier voerbescreuen ende bepaelt staet, te huden van my ende myne nacomingen Joffrau Alydt van Eck voersz ende hoeren nacomingen tot eenen goeden onversterffelicken erffleen, te verheergewaeden alst versterft ofte verschijnt mit een paer witter hantschoe. Ende auer Joffrau Alydt van Eck voersz heeft my manscap huld ende eedt gedaen Gerit van Eck hoeren brueder, mit vorwaerden dat Joffrau Agniet van Wyck eerst Taets van Amerongens huysfrau 1), de voersz joffrau Alydts moeder, dese voersz halue hoeve lants opte seuentien goede gouden keyser Carolus gulden van twyntich stuuers tstück des siaers erfvelicke losrenten die men lossen mach mit eens driehondert ende zess der seluer gulden, die heer Egbert ter Brugge priester op huyden

datum van desen daer wt beloeflicht verlyt ende verleent zyn, hebben besitten ende gebruycken sal tot hoeren rechten lyfttochte ende tot lijftochten rechte duerende alsoe lange alsoe zy in leuende liue wesen sel ende nyet langer, behaudelicken mij ende een ygelicken zyns rechts. Hier waren ouer ende aen daer dit geschiede Ghysbert Pieck 2) ende Willem van Culenborch van Rysenborch 3) als leenmannen van Keye. Mat. als erffheer des forstdoms van Gelre ende des lants van Utrecht om gebrecks wille mynre mannen van leen op dese tyt ende meer goeder luyden. Des toerconde soe hebbe ick Dirck van Oostrum knaep voersz mynen segel wthangende aen desen brieff gedaen. Gegeuen int jaer ons heeren duysent vyffhondert ende vyftich opten yersten dach in April.

Het zegel onder de brief gehangen was, zoals gezegd is, dat van de leenheer geweest. Dat stelde dan voor een éénkoppige (gouden) adelaar (gepoot en gebekt van rood op blauw); de helm moet gekroond zijn geweest met als helmteken de figuur uit het schild, uitkomende tussen een gewone (gouden) vlucht. 4)

De naam van de leenkamer, uit hoofde waarvan Dirck van Oostrum als leenheer optreden kon, wordt tegen het gebruik in bij deze acte in het geheel niet opgegeven. Het zal daarom van belang zijn om eens na te gaan, wie deze jonker Dirck, die zich als *knaep* aankondigde, geweest is. Genoemd wordt hij als zoon van Claes tot Wickenburg en van Matthea van Malsen (ex matre van Arckel). Hij was geboren 28 september 1509 en overleed op 28 oktober 1603 te Wijk-bij-Duurstede, waar in de kerk zijn grafsteen met een latijns opschrift en vier kwartieren bewaard bleef. Hij fungeerde daar als schout, als gasthuismeester en als kastelein op het bekende bisschoppelijke kasteel. Met Wickenburg werd hij beleend in 1530 en 1582 terwijl hij reeds in 1533 getrouwd was met Heilwich van Abcoude van Meerten, de dochter van Willem en Woltera van der Haer, overleden 25 december 1575. 6)

Over Dirck's bezit, het ten westen van Wijk-bij-Duurstede in 't Goy gelegen Wickenburg lichtte de befaamde geograaf A. J. van der Aa ons uitvoerig in. 7) En het lijkt nu min of meer voor de hand te liggen, dat de gezochte leenkamer juist aan dit goed verknocht zal zijn geweest, ook al aangezien wij over meer belangrijke vermogensbestanddelen van de man geen enkele inlichting hebben. Merkwaardig is overigens, dat wij betreffende het *denombrement* slechts zeer weinig aan de weet komen, immers daarin is slechts sprake van 't *Huys the Wickenborgh mit eenre halven hoeven lants alsoe dat gelegen is in Holtense kirspel bij den Ghooij of mitter hofstede ende mitten smalen tien-den ende . . .* 8)

In tegenstelling met het Hollandse leenrecht nu was bij dat wat gold in het Sticht van Utrecht niet vereist,

dat de leenbrief op straffe van nietigheid één of meer daarin achterwege gelaten bijkomende rechten van het leen, die stuk voor stuk expressis verbis moest bevatten. Daarom dan ook bestaat hier de mogelijkheid, dat Wickenburg niettemin een leenkamer gehad heeft. Zodat wij dus uit den aard der zaak en voorschands, behoudens tegenbewijs, kunnen aanvaarden, dat Jr. Dirck van Oostrum in het geval van zijn hier afgedrukte leenbrief inderdaad gefungeerd heeft als vertegenwoordigend leenheer wegens zijn „Wickenburg“.

Alkmaar

J. Belonje

1) Zij zal geweest zijn jv. Agniet van Wijck van Abcoude; vgl. P. C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de Kerken der Provincie Utrecht*, Utrecht 1919, 238. Hendrik Taets Johansz. beleend met Wijnestein 6 mei 1508, 8 april 1518, 27 oktober 1525 en 28 juni 1529; vervolgens Jan van Eck na de dood van Hendrik Taets zijn oom op 18 augustus 1552. Licentia testandi voor laatstgenoemde met zijn vrouw Aljdt van Eck 30 december 1569; zij hadden huwelijksvoorwaarden gemaakt 14 maart 1562. Zie A. Johanna Maris, *Repertorium op de Stichtse Leenprotocollen uit het Landsheerlijke Tijdvak, I, De Nederstichtse Leenacten (1394-1581)*, 's-Gravenhage 1956, 155/6; Jacobus Kok, *Vaderlandsch Woordenboek*, XIII, Amsterdam 1785, 77 en *De Nederlandsche Leeuw* XXXII (1914) kol. 273 (waar de genealogie Van Eck een *onontgonnen veld van arbeid* wordt genoemd!) en kol. 372.

2) Hij was jr. Gijsbert Pieck, zoon van Costen tot Wolfswaard, burgemeester van Tiel, overl. 553; hij trouwde 1. Maria van Zuylen van Nijeveld, dochter van Frederik tot Bergambacht en 's-Heer Aartsberg en

van Stephanía de Gruijter en 2. Maria van Buren dochter van Joost en Anna van Cuijlenburg, overl. 1558; zie *Heraldieke Bibliotheek*, N.R. IV (1882) 147/8.

3) Hij was jr. Willem, zoon van Gerrit van Culemborg van Vianen van Rijsenburg en van Ermgard van Pallaes, drost van Culemborg, lid der Ridderschap van Utrecht en een der Verbonden Edelen, overl. juli 1596, gehuwd met jv. Anna Pieck, dochter van Gijsbert tot Wolfswaard en 2. Maria van Buren Joostdochter; vgl. bldz. 168 van de *Genealogische en Heraldische Bladen* IV (1909) en de vorige noot.

4) Dit wapen komt o.a. voor op de grafsteen van jr. Floris van Jutphaas van Wijnestein, kapitein, overl. 1644, op het koor der Grote- of S. Laurenskerk te Alkmaar, zie mijn *Gedenkwaardigheden . . . N.-Holland, I*, Utrecht 1928, 28 sub 22 en 184 sub 712; W. J. Baron d'Ablaing van Giessenburg, *Wapenboek der Ridders van de Duitsche Orde Balijs van Utrecht sedert 1581*, 's-Gravenhage 1871, n°. 97/8; J. B. Rietstap, *De Wapens van den Nederlandschen Adel*; Groningen 1890, 373 waar telkens in tegenstelling met het wapenboek-MS. der Collectie-Coenen van 's-Gravesloot, thans in mijn bezit, het wapen onvolledig beschreven is.

5) Bloys van Treslong Prins, *Gedenkwaardigheden . . . Utrecht*, 296 sub 58.

6) Vgl. *De Nederlandsche Leeuw* XXIV (1906) kol. 267/8.

7) *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, XII, Gorinchem 1849, 274.

8) Maris, *Repertorium* I, 106/7 sub 127. Er zij op gewezen, dat er geen leenkamer van Wickenburg genoemd wordt in de staten, gegeven in de *Verlagen omtrent 's Rijks Oude Archieven* XLIII, deel I (1920) 51 evv.

NIEUWE LEDEN

„Op en neer, op en neer“, schijnt drs. P. in een van zijn liedjes te zingen. Dit refreintje zou geschreven kunnen zijn op de ledenaanwas van onze vereniging. Het ledenaantal gaat op en neer, maar - en dat is altijd leuk te kunnen zeggen - meer óp dan neer. Uiteindelijk groeit onze vereniging.

Om onze leden die groei wat concreter voor ogen te stellen en om de nieuwe leden binnen de vereniging van harte welkom te heten, zullen we in het Maandblad eens in de zoveel tijd melding maken van hen die nieuw zijn in ons midden.

Hier volgt de lijst namen van hen die zich dit najaar als lid meldden:

ir. L. H. A. M. Boekwijt, De Meern
prof. dr. R. Braams, Utrecht

mevr. J. W. van Brussel, Bilthoven
ing. D. L. Exalto, Utrecht
A. Fielmich, Utrecht
G. Fielmich, Utrecht
G. Hengstman, Utrecht
W. G. Kooistra, Utrecht
G. J. L. Lenssen, Odijk
A. P. J. Miltenburg, Utrecht
H. Quee, Utrecht
mevr. E. E. Richter, Utrecht
Juliette Roding, Utrecht
J. H. van Tongeren, Maarssenbroek
mevr. A. C. Vermeulen, Utrecht
Lydia van der Vlerk, Utrecht
C. Vocking, Utrecht
mevr. W. A. M. Vavra, Nieuwegein
mr. H. A. M. Wijnne, Utrecht